

Lampé László

Gondolatok az orvosi helyesírásról

BEVEZETÉS A legnagyobb elismeréssel figyelem Bószé Péter, Laczkó Krisztina, Grétsy Zsombor és sok más kiváló szakember igyekezetét és erőfeszítését a magyar orvosi nyelv és helyesírás jobbítása érdekében. Kellő képzettségem nincs hozzá, hogy számos kérdésben vitába szálljak sok-sok megállapításukkal (hosszú vagy rövid kötőjel, egybeírás vagy különírás stb.), csupán azt érzem, hogy bizonyos könnyítésre, egységesebb irányelvekre volna szükség, hogy a szakszövegekben a jelenleginél kevesebb hibát kövessünk el, könnyebben el tudjunk igazodni. A kongresszusokon, a tudományos üléseken vetített képek szövegeiben látni a legkifejezettebben az összevisszaságot, de szakkönyvekben, olykor még azok címloldalán is jelen vannak.

Tudomásul kell vennünk, hogy évről évre kevesebben és egyre rövidebb ideig, kevésbé intenzíven és kevésbé alaposan tanulnak latinul, ennek megfelelően egyre felületesebb a latin nyelv ismerete. Hiába akarjuk megkövetelni, hogy az orvostanhallgatók és a fiatal orvosok úgy igazodjanak el a latin helyesírásban, mint azok, akik valamikor nyolc éven keresztül tanultak latinul, majd érettségít is tettek a nyelvből. Már az is nagy eredmény, ha a diagnózisokat, az anatómiai neveket és a műtétek neveit megtanulják.

NÉHÁNY ÉSZREVÉTEL

1. Azt tapasztalom – nyilván szinte mindenki más is –, hogy a helyesírásunk, benne az orvosi helyesírás a magyaros írásmód felé tolódik. Ha ez valóban így van, ezt az irányvonalat segíteni, biztatni kellene.

Néhány példa: Amikor felvettek az egyetemre (1948-ban) a *rectori* hivatalban kellett jelentkezni a *rectornál*, a *decami* hivatalban a *decán* úrnál, az *anatómiai* gyakorlatokat *adjunctus* vezette (néhány évtizeddel ezelőtt még engem is *adjunctus*nak neveztek ki), a *physiologiai* előadásokat *professor* tartotta. Nap mint nap láttuk leírva a *functionalis anatomia*, *orthopaedia*, *pharmacologia*, *anaesthesiologia* stb. szavakat, kifejezéseket. Akkor még *biophysicai*, *pathologiai*, *histologiai* intézetbe jártunk előadásra. Ma már ezek így írva kivételesnek számítanak, és általánossá vált a *rektor*, *dékán*, *adjunktus*, *fiziológia*, *funkcionális anatómia*, *ortopédia*, *patológia*, *hisztológia*, *aneszteziológia* stb. magyaros írásmód. A fejlődés iránya nyilvánvaló.

1973-ban jelent meg *Intenzív szülészoba* című könyvünk. Az irodalmi lektor (lehet, hogy *lector*) a címet meg akarta változtatni „Intensív”-re. Közelharcot kellett vívni azért, hogy a *funkció*, *reakció*, *aktivitás*, *akut*, *krónikus*, *elektrokardiográfia*, *fonokardiográfia*, *direkt*, *indirekt*, *anamnézis*, *szimptómás*, *aszimptómás*, *populáció*, *trimeszter*, *szindróma*, *baktérium*, *infekció*, *prevenció*, *szinguláris*, *frekvencia*, *kromoszóma*, *ödéma*, *prenatális*, *retardáció* stb. szavakat vagy ezek többségét ebben a formában írassuk. Még így is, a kinyomtatott szöveg olvasásakor is az az érzésem, hogy a könyv sok évtizeddel korábban íródott, annyira idegen számomra a sok régies, latin, görögös stb. írásmód.

Egy most megjelent szövegben olvashatók az alábbi, számomra elavult írásmódú szavak, kifejezések: *fetalis* (*fibronektin*), *genitalis* (*fertőzések*), *cervixstatus*, *sedativum*, *méhcontractiók*, *digitalis* *vizsgálat*, *bimanualis* (*vizsgálat*), *prophylacticus*, *prophylaxis*, *gestatiós* (*kor*), *tumornecrosis* (*faktor*), *infectio*, *tocolyticum*, *plasmaterfogát*, *diabeteses*, *oralis*, *infusio*, *syndroma*, *acut*, *systemás*, *vascularis* (*tünetek*), *intravenás*, *oedema* stb.

Persze ugyanezeket a szavakat igen gyakran lehet olvasni magyaros helyesírással: *fetális*, *genitális*, *cervixstátus*, *sedatívum*, *méhkontrakciók*, *digitális*, *bimanuális*, *profilaktikus*, *profilaxis*, *gesztációs*, *tumornekrózis*, *infekció*, *tokolitikum*, *plazma*, *diabeteszes*, *orális*, *infúzió*, *szindróma*, *akut*, *szisztémás*, *vaszkuláris*, *intravénás*, *ödéma* stb.

Én magam ezeket tartom helyesnek és követendőnek.¹

2. Vannak „szabályok” vagy szokások, amelyektől nem tudunk vagy nem akarunk megszabadulni. Ezek közé tartozik az *-alis* (*-ális*), *-aris* (*-áris*) végződésű jelzők latinus írásmódja. Az utóbbi hónapokban néhány tudományos ülésen figyeltem a kivetített szövegekben az efféle jelzők írását. Teljes az összevisszaság. Olvasható volt *functionalis*, *funkcionalis*, *funkcionális*, olvasható volt *cardialis*, *kardialis*, *kardiális*, *axialis*, *axiális* stb. formában is. Nem találok ésszerű magyarázatot arra, hogy miért kell magyar jelzős szerkezetekben *-alis*, *-aris* formát írni. Nyilvánvaló, hogy latinus szerkezetben így íran-

1 Az akadémiai orvosi helyesírási szabályozás szerint a fenti példák közül a *fetalis*, a *tocolyticus* és a *vascularis* nem írhatók egyelőre magyaros formában (a szerk.).

dó: *anatomia functionalis*, de magyaros szerkezetben: *funkcionális anatómia*, *kardiális szimptomák* stb.

Ugyanilyen hibaforrás a *-cus*, *-kus* végződésű jelzők használata. Láttam könyvben *anamnesticus*, *rhythmicus*, *haemolyticus*, *respiratoricus* írásformát magyar jelzős szerkezetekben.

3. Van néhány orvosi szavunk, amelynek írásmódja azért nem könnyű, mert nem tesszük azzá, és ennek következtében vagy a latinosa vagy a görögös, illetőleg az angol vagy az amerikai angol írásmódot használjuk vegyesen.

Egyik ilyen nehézség a *haem-*, *hem-* előtagú szavak esete. Mind a két változat mellett lehet érveket felhozni, de nyilvánvalóan egyszerűbb volna, ha valamelyiket „szabálynak és követendőnek” nyilvánítanánk. Én a *hem-* előtagot választanám (*hemoglobin*, *hematokrit*, *hemolízis*). *Haematologia* és főleg *haematológia* helyett *hematológia*, *haemostatus* helyett *hemostátusz* stb.

Vegyesen használjuk a *prae-*, *pre-*, *pré-* előjárókat is. *Praenatalis*, *prenatalis*, *prénatális*, *praenatális*, *prenatális* változatokkal lehet találkozni.

Gondot okoz a *tachy-*, *brady-* előtagok írása: *bradycardia*, *tachyarrhythmia* vagy *tachikardia*, *tachiaritmia*.

Több változatban találkozunk a *-graphia*, *-gráfia*, *-gráphia*, *-grafia* végződésű szavakkal. Véleményem szerint, amióta elfogadott magyar szó a *fotográfia*, a *radiográfia*, a kémiában a *kromatográfia*, nem helyénvaló a *tomographia*, *renographia*, *elektrokardiographia*, *scintigraphia*, *hysterographia*. Javaslatom az, hogy mindig használjuk a *hisztrográfia*, *szalpingográfia*, *izotóprenográfia* stb. írásformákat.

Nagy a keveredés a *hyper-*, *hypo-*, *hiper-*, *hipo-* előtagú szavak írásában is. Milyen egyszerű volna, ha diagnózisokban latinosa (*hyperthyreosis*, *hypocalcaemia* stb.) írnanék, a magyar szöveggörnyezetben pedig *hiperfunkció*, *hipofunkció*, *hipertóniás*, *hipotóniás* stb. lenne.

A *-scopia* helyett a *-szkópia* írásmód volna mindig a helyénvaló az írásgyakorlatban, például: *endoszkópia*, *laparoszkópia*, *hisztroszkópia*, *gasztrószkópia* stb.

A *-logia*, *-lógia* változatból a hosszú magánhangzós formát választanám (egyébként az akadémiai előírásnak megfelelően): *gasztroenterológia*, *urológia*, *pulmonológia*, *traumatológia*, *dermatológia* stb.

A *-cum* végződésű szavak, *antibioticum*, *antiemetikum*, *antiallergicum*, *antimycoticum* stb. helyett egyértelműen megfelelőbb az *antibiotikum*, *antiemetikum*, *antiallergikum* stb. írásmód.

Az enzimek írásában mi indokolja, hogy a nevüket latinosa használjuk, és mi indokolja, hogy *e* végződéssel, még magya-

ros helyesírás esetén is. Például: *lipase*, *lipáze*, *transaminase*, *transzamináze* stb. A javaslatom a teljes magyaros írásmód: *lipáz*, *transzamináz* stb.

A *versio* – *verzió*, *conversio* – *konverzió*, *torsio* – *torzió* stb. ket-tösségek rögzítésében a magam részéről a második változat használatát tartom helyesnek. Ugyancsak a magyaros írásmódot választanám az alábbi lehetőségek közül is: *pheresis* – *ferezis*, *plasmapheresis* – *plazmaferézis*; *bolus* – *bólus*, *embolia* – *embólia*; *suspensio* – *szuszpenzió*.

JAVASLATOK Miután évtizedek óta tapasztaljuk a magyaros helyesírás terjedését, azt nem gátolni kellene, hanem elősegíteni, buzdítani. A jelenleginél egységesebb volna, ha a következő elveket fogadnánk el: Latinosa írjuk az anatómiai neveket, a diagnózisokat és a műtétek neveit. „Minden mást” magyarosan.

A magyaros írásmód mellett szól még a szavak esetleges elválasztása, ennek latin szabályait ma már szintén kevesen ismerik. Annak idején megtanultuk, hogy két mássalhangzót nem lehet egymástól elválasztani (azokat együtt kell átvinni a következő sorba), ha azokkal kezdődik a latin szótag. Az *antrum* elválasztása helyesen *an-trum* (hiszen *tr*-rel kezdődik a második szótag, ahogy például a *tres*, *tria* esetében is). A *contractio* elválasztása ugyanígy helyesen *con-tractio*. Ha ezeket magyaros helyesírással írjuk, az elválasztás: *ant-rum*, *kont-rakció*.

A latin és a görög nyelvből származó szerkezeteket nyilvánvalóan latinosa kell írni, mert görögül nagyon kevesen tudnak, még kevésbé ismerik a ragozás szabályait, ugyanakkor latinul a jelzőket egyeztetni kell nemben, számban és esetben. Régóta megfogalmazott „szabály”, hogy a görög és más (nem élő-) nyelvből származott orvosi szavakat is úgy tekintjük és úgy ragozzuk, mintha latin eredetűek volnának. Jó példa erre a *kysta* görög szó, amelyet *cysta* formában írunk, és latin szóként ragozunk szükség esetén (*cystae* stb.). De követendőnek egyértelműen a magyaros írásmódot kell tekinteni, akár alapalakban: *ciszta*, akár származékaiban: *cisztikus tumor*, *cisztás elfajulás* stb.

Le kellene szögezni, hogy sok szót ugyanazon szövegen belül – akár ugyanazon mondaton belül latinosa is és magyarosan is lehet, sőt kell írni. Például: a *vénás rendszer tágulata* a *vena saphena magna* területén, avagy két *artéria* fut egymás mellett, de *arteria radialis*ről lehet csak szó. Továbbá: *appendicitis acuta*, de: *akut folyamat*; *pneumonia chronica*, de: *krónikus tüdőgyulladás*; stb. Ugyanez a szabály vonatkozik az *-alis*, *-aris* végződésű melléknevek írásmódjára. Nyilvánvalóan latinosa írjuk a latin szavak jelzőjeként (pl. *arteria radialis*, de *radiális artéria*; *essentialis hypertension*, de: *esszenciális hipertónia*; stb.).

Természetesen így is adódnak kivételek. Nehézségeket okoz például a görög *k* betű (kappa). Talán azért, mert annyira [k] az ejtése, hogy nem szívesen írjuk *c*-nek. Például a *leukaemia*

Gyakrabban használt, magyarosan és eredeti írásmód szerint írt szavak²

<i>absorptio, abszorpció</i>	<i>endocrin, endokrin</i>	<i>pathologia, patológia</i>
<i>acceleratio, akceleráció</i>	<i>filtratio, filtráció</i>	<i>photographia, fotográfia</i>
<i>anamnesis, anamnézis</i>	<i>flocculus, flokkulus</i>	<i>postnatalis, posztnatális</i>
<i>angiographia, angiográfia</i>	<i>follicularis, follikuláris</i>	<i>respiratoricus, respiratórikus</i>
<i>antiallergicum, antiallergikum</i>	<i>frequentia, frekvencia</i>	<i>postnatalis, posztnatális</i>
<i>antibioticum, antibiotikum</i>	<i>gestatio, gesztáció</i>	<i>praeconceptionalis, preconceptionalis, prékonceptcionális</i>
<i>antiemeticum, antiemetikum</i>	<i>glykogén, glukogen, glükogén, glikogén</i>	<i>prognosis, prognózis</i>
<i>auscultatio, auszkultáció</i>	<i>haemopoeticus, hemopoeticus, hemopoetikus</i>	<i>pulsus, pulzus</i>
<i>bacteriuria, bakteriuria, bakteriúria</i>	<i>human, humán</i>	<i>retardatio, retardáció</i>
<i>cardiovascularis, kardiovaszkuláris</i>	<i>hyperglykaemia, hiperglikémia</i>	<i>scintigraphia, szcintigráfia</i>
<i>centralis, centrális</i>	<i>hypoplasia, hipoplázia</i>	<i>serologia, szerológia</i>
<i>chromosoma, kromoszóma</i>	<i>hypnoticum, hypnotikum, hipnotikum</i>	<i>serum, szérum</i>
<i>colonisatio, kolonizáció</i>	<i>indirect, indirekt</i>	<i>singularis, szinguláris</i>
<i>compensatio, kompenzáció</i>	<i>infectio, infekció</i>	<i>spiralis, spirális</i>
<i>conceptio, koncepció</i>	<i>insufficientia, insuficiencia</i>	<i>status (pl. cervixstatus), státusz</i>
<i>contractilitas, kontraktilitás</i>	<i>invasio, invázió</i>	<i>systemás, szisztémás</i>
<i>corticosteroid, kortikosteroid, kortikoszteroid</i>	<i>contractilitas, kontraktilitás,</i>	<i>serologia, szerológia,</i>
<i>cytologia, citologia, citológia</i>	<i>maior, major</i>	<i>teratogen, teratogén</i>
<i>deceleratio, deceleráció</i>	<i>malformatio, malformáció</i>	<i>teratologia, teratológia</i>
<i>densitas, denzitás</i>	<i>manometer, manométer</i>	<i>test, teszt</i>
<i>diagnostica, diagnosztika</i>	<i>metabolicus, metabolikus</i>	<i>transfusio, transzfúzió</i>
<i>direct, direkt</i>	<i>motilitas, motilitás</i>	<i>transmissio, transzmisszió</i>
<i>diureticum, diuretikum</i>	<i>mutatio, mutáció</i>	<i>trimester, trimeszter</i>
<i>elasticus, elasztikus</i>	<i>normoglykaemia, normoglikémia</i>	

vagy a *katarakta* ezzel az írásmóddal annyira elterjedt, hogy nem szoktuk *leucaemiának, cataractának* írni, noha az egységesség így kívánna. A *mikro-* és a *makro-* előtag elfogadottá vált nyelvünkben, nagyon furcsának tűnne a *macrogazdaság*, de még a *macrocephalia* kórisme is. A *cephalon* szóban a *c* eléggé elfogadott (*anencephalia, mikrocephalia*), de már gyakrabban használatos az *encefalográfia k*-val, ebből következően *EKG* a rövidített betűszoói formája. Másik nehéz helyesírású előtagunk a *gluko-, glüko-, glyko-, gliko-* (*glukosuria, glukozúria, glikosuria, glykosuria, glükosúria, glükosuria, glükosúria, glikaemia, glikémia* stb.) Milyen egyszerű volna, ha valamelyik változatot egységesen elfogadnánk. A magam részéről a *gliko-* változatot választanám.

Külön kell szót ejteni az élő nyelvekből, főleg az angolból átvett szavak írásáról. A magyaros írásmódra váltást itt is javasolni kellene.

Néhány példa: *stress* – *stressz*, *shock* – *sokk*, *stroke* – *sztrók*, *syndroma* – *szindróma*, *mutation* – *mutáció*, *elimination* – *elimináció*, *evolution* – *evolúció*, *penetration* – *penetráció*, *complet* – *komplett*, *pulsus* – *pulzus* stb.

HOZZÁSZÓLÁSOK

Berényi Mihály

Lampé professzor úr az évtizedek óta megoldhatatlannak tűnő kérdést frissíti föl: latinul vagy magyarul? A kérdés időszerűségét a „microbiologiai gyorsdiagnostica” témakörével foglalkozó, 2006-ban megjelent könyv bizonyítja, amelynek írásmódját a bántóan tömény anakronizmus jellemzi.

Professzor úr gondolataival, javaslataival csaknem teljesen egyetértek. Már 1978-ban szót emeltem (*Urológiai és Nephrológiai Szemle* 5: 49–51) annak érdekében, hogy a betegségek nevét (*pyelonephritis acuta*), az anatómiai nomenklatúra szerinti elnevezéseket (*thyreoidea*), műtéteket (*biopsia renis*), gyógyszerkönyvi (*ammonium chloratum*) és rendszertani neveket (*Streptococcus haemolyticus*) kizárólag latinul írjuk.

Ez a javaslat az esetek többségében megvalósítható. Mindez azt is jelenti, hogy akkor – nagyon helyesen – nem lesz többé *pénisz, prosztata*, sem *tuberkulózis*, csak *hímvesző, dűlmirigy* és *gümőkór*? Megvédjük a régi magyar szavainkat? Ha az or-

2 A táblázatban található magyaros és idegen írásmódú szavak a szerző gyűjtéséből származnak, és nem tükrözik az akadémiai orvosi helyesírás álláspontját arra nézve, hogy az a magyaros vagy az idegen írásmódot javasolja-e (a szerk.).

vosoktól elvárjuk, hogy a vegyészek számára akadémiailag előírt vegyületneveket (*ammónium-klorid*) használjanak, akkor a gyógyszerészeketől miért nem?

Csak helyeselni tudom a műveletek (*biopszia, reszekció*), vizsgálómódszerek (*cisztoszkópia*), eszközök (*renoszkóp*), tudományágak (*embriológia*), foglalkozások (*nefrológus, ginekológus*) magyaros írásmódját. Ezek közül némelyiket (*pieloszkópia, uretroszkóp*) sokan még ma sem tartják elfogadhatónak. Ahol lehet, a *ginekológust* nevezünk inkább *nőgyógyásznak*.

A társtudományok magyarosan írt szavainak (*analízis, dialízis, filtráció, mikroszkóp, spirális*) használata legyen kötelező az orvostudományban is, de ne felejtjük el, hogy az *analízis* = *elemzés*, a *filtráció* = *szűrés*.

A *gluco-*, *glüko-*, *glyco-* stb. előtagok használata terén elképesztő a kuszaság, mégsem lehet ezeket a közös *gliko-* előtaggal helyettesíteni (vö. *Magyar Orvosi Nyelv* 4/2: 2, 5/1: 2, 5/2: 7, 6/2: 6).

Sok urológus a beteget *catheterezi, nephrectomisálja* vagy *dialysálja*, aztán a *catheterezett, nephrectomisált* vagy *dialysált* pácienséről ír, beszél. Nem kifogásolnám, ha *katéterezne, eltávolítaná a vesét* vagy *dializálna*.

Az orvosi nyelv kérdése sokkal bonyolultabb annál, amilyenek e néhány oldalból véljük, de valóban ideje volna nemcsak beszélni róla, hanem cselekedni is.

Bugyi István

(Lampé professzor úr ismét feszegeti az orvosi írásmód egyik, évtizedek óta újra és újra felbukkanó kérdését. Ezzel kapcsolatban nagyon megfontolandók Bugyi István tanár úr 1959-ben írt, az *Orvosi Hetilap* [1959, 1] hasábjain megjelent gondolatai. Ezekből adunk közre néhányat. A szerk.)

„Mi a latin ábécénkel szerencsésebb helyzetben vagyunk; örökbecsű orvosi nyelvünk valamennyi szakkifejezését le tudjuk írni eredeti orthographiával. Ezzel nemcsak átmentjük az elkövetkezendő nemzedék számára a két holt nyelvre, a latinra és ó-görögre épült antik orvosi nyelvünk szókincsét, hanem egyúttal gátat vetünk annak is, hogy idegen szavak tömege áramoljék be nyelvünkbe, melyek betelepdedve csak éktelenítének hallatlanul gazdag, szinte kimeríthetetlen szókincsünket.

Mind a múltban, mind a jelenben, valamennyi nemzet féltve őrzi anyanyelvét, védi idegen beáramlások ellen. Már a halikarnassosi Dionysios (i. e.) megütközik a görög színmű-írók idegen szavain; Caesar és Cicero gondosan kerülte a görög szavakat; Seneca meg Quintilianus egyenesen küzdött a görög nyelvnek a latinra való befolyása ellen – pedig a görög és a latin egymással közeli rokon nyelvek.

Szándékosan írtam a címben *orthographiát* és nem kiejtés szerint, fonétikusan, ortográfiát. Mert ha már használjuk ezt az ó-görög szót, csakis eredeti helyesírásával szabad leírnunk, mert van rá kifogástalan magyar szavunk: *helyesírás*.”

„A fonétikus írásmód nyelvművelési, nyelvfejlődési szempontból több veszélyt rejt magában. Könnyen átmegy a közhasználatba, és tekintettel a szavak idegen eredetére, a népnyelv kiforgatja, elferdíti, átalakítja őket saját »szájaize« szerint, ösztönös nyelvkészséggel. Megszületnek a szörnyű torzszavak. A magyar paraszt »rögöny« – vagy »rögzöny« – vizsgálatot kér; az iparos már »rögtönöztetni« szeretné magát. Száz, nem latinos műveltségű ember közül legfeljebb egy ejti kifogástalanul a »röntgen« szót, holott az »ntg«-t remekül kimondja pl. »Szentgotthárd«-ban. A recept csak »rece« az Alföldön, legjobb esetben »recept«, de sohasem vény (*rendelvény*). A menstruatio mindig »menstruáció«, »mesteráció«, vagy mint nemrégiben hallottam e remek változatát: »mestendáció«.”

„Az idegen szavak fonétikus írásmódjával szélesre tárjuk a kapukat beáramlásuk előtt. A hangzás szerint való helyesírással teljes polgárjogot biztosítunk azoknak a tőlünk egészen idegen, távolálló szavaknak, melyek legtöbbszörre kitűnő magyar szavaink, kifejezéseink vannak vagy fognak születni [...], ha nem biztosítjuk nyugalmukat egy véglegesített »menedéklevéllal«, fonétikus írásmóddal. Ha állandóan megbélyegezve, eredeti írásmóddal jár-kél az idegen szakkifejezés magyar szakírásaink között, előbb-utóbb kiközösíti magából a magyar nyelv csodás alkotóereje. Jó magyar szó vagy kifejezés foglalja el helyét, ha minduntalan kiütközik idegenszerűségével.

Természetesen vannak idegen szók, melyek annyira nemzetközies, világszerte használtak, hogy igazán felesleges lenne elmagyarosításukon fáradozni. Ki gondol a sport, kultúra, film, stílus, politika, miniszter, demokratikus, sztrájk, fasizmus, nihilista, neutron, elektron, rádió, antenna és hasonló nemzetközi szavak megváltoztatására?”

„A népnyelv bekebelezte s ezzel közkinccsé vált műszavaink kiejtés szerint (fonétikusan) írhatók. Nem közforgalmú szavaink azonban nem. Ámde szinte lehetetlen pontosan meghatározni, melyek azok a szűkebb értelemben vett orvosi szakszók, melyek az orvosi nyelvben nem tekinthetők közforgalmú szavaknak. Sokkal könnyebb annak körvonalazása, hogy mit *nem szabad* fonétikusan írni. Ez két pontban összegezhető:

1. *Eredeti orthographiával írandók mindazok a szakkifejezések, melyekre jó magyar szavaink, kifejezéseink vannak.* Például: ascites (hasvíz), erythrocyta (vörösvértest), leukocita (fehérvérsejt), leukaemia (fehérvérűség), rhachitis (angolkór), lymphá (nyirok), chymus (ételpép – a görög *chymos* latinositása), erysipelas (orbánc), disenteria (vérhas), anaemia

(vérszegénység – a görög *anaimia* latinositva), *emphysema* (tüdőtágulás), *lymphocyta* (nyiroksejt) és így tovább; példák százait sorakoztathatnánk fel. Megannyi nemcsak jó, hanem kitűnő magyar szakkifejezés is. Hát szabad ezeket fonétikusan írni...? Ám jó, a szöveg »színesítésére« vagy »tudományosabb« (?) mezbe öltöztetésére alkalmasint használhatjuk a görög-római terminus technikusokat – de csakis eredeti orthographiával!

2. *Eredeti orthographiával írandók mindazok a szakkifejezések, melyekre jelenleg elfogadható magyar szavaink még nincsenek*, abban a reményben, hogy ki fognak sarjadni a megfelelő magyar műszók, ha nem zárjuk le az élő, fejlődő nyelv előtt a sorompót a fonétikus írásmóddal. Ilyenek például: *lymphogranulomatosis*, *trophoneurosis*.”

„Az idegen szó legyen idegen szó, eredeti helyesírással.”

„A magunk útján kell járniunk

Európa közepén egyedül, szigetként áll és él az a magyar nyelv, melyről a XVIII. században Herder német író úgy nyilatkozott, hogy »ott élnek a magyarok a szlávok, németek, románok és más népek a lakosság gyenge kisebbségéül, és pár század múlva talán már nyelvüket is alig lehet majd megtalálni (wird man kaum ihre Sprache finden)«. A baljóslatnak éppen az ellenkezője teljesült a századok folyamán. A magyar nyelv kifejező ereje olyan színvonalra emelkedett, szókincese olyan gazdaggá vált, hogy fölösleges idegen szavakat fonétikus írásmóddal közszájra bocsátani.

A népnyelv alkotóereje csodás kifejezőképességű szavakat termel még a mi szakmánkban is. Hallgassuk csak, milyen jól esik a magyar fülnek: *tarlósömör* (herpes tonsurans) – *fakósömör* (pityriasis versicolor) – *földmérgezés* (tetanus) – *merevgörcs* (tetania) – *borsóka* (trichina) – *övsömör* (herpes zoster) – *üszök* (gangraena) – *vízzárak* (noma) – *fogágykór* (paradentosis) – *hullóbárd* (guillotine) – *vízke* (hydrops) – *darázsfészek* (carbunculus) – *szürkehályog* (cataracta) – *zöldhályog* (glaukoma) – *feketehályog* (ablatio retinae), és sok más eredeti »ízese« magyar szó, mely a nép nyelvén született.

Mi nem kebelezhetjük be sem az ó-görög, sem a latin szavakat, mint a franciák, olaszok, spanyolok, románok vagy az angolszászok. Ha az angol és a francia a latinból vagy a görögből kölcsönkér egy szót, akkor mintegy »rokoni kölcsön«-t vesz fel. Sőt törvényes örökösnek tartva magukat, egyszerűen beiktatják szókincsükbe az antik világ tudományos szóanyagát. Beépítik saját orthographiájuk szerint, de egyáltalában nem fonétikus írásmóddal! A mi finn-ugor nyelvünkkel nem szervülnek ezek a szavak; kiütözköznek, nem jelentenek gazdagodást.”

„Zárószó

Orvosi nyelvünk szakkifejezései két holt nyelvre, a latinra és az ó-görögre épülnek. Nagy Eleinktől kaptuk ezeket örökül;

becsüljük, őrizzük meg őket. Szabad őket jó magyar szavakkal pótolnunk, ez még nem kegyeletség. De úgy nem szabad irtani, hogy megtévesztő fonétikus írásmóddal belopjuk, bekebelezük őket a magyar szókincs hatalmas tárházába, amiből ugyan senkinek sem lesz haszna, csak nyelvünknek kára. Használjuk és használni fogjuk mindig orvosi nyelvünkben a görög-latin műszavakat, elsősorban a betegágy mellett.

Könnyű megjósolni, hogy ha félredobva klasszikus nyelvezetünket, helyt adnánk a félrevezető fonétikus írásmódnak, még jobban elharapóznék a veszedelmesen terjedő »orvosi argó« (melyet orvosi jassz-nyelvnek is nevezhetünk); például legutóbbi szakülésünkön a csecsemőt »meglubálozták«, párperc múlva pedig már »meglumbálpungálták«.”

„Igen, aki orvos akar lenni, tanulja meg orvosi szavainkat és írásukat; ismerje meg eredetüket, ez hozzátartozik az általános orvosi műveltséghez. Éppúgy, mintha valaki egy idegen állam teljes jogú polgára akar lenni, nemcsak illő, hanem előfeltétel is, hogy megtanulja az illető ország (ezúttal az orvostudomány birodalma) hivatalos nyelvét szóban és írásban – helyes orthographiával.”

Gaál Csaba

Lampé professzor írása annyi kérdést feszeget, hogy untatná az olvasót, ha minden pontjára kitérnék. Mielőtt azonban az alapgondolatra, vagyis hogy magyarosan vagy latinul írjunk-e, felelnék, mégis néhány felvetés.

Nemcsak Magyarországon, de a világon mindenütt alig oktatják a latin nyelvet, így azoknak, akik orvosi tanulmányokat folytatnak, csak elenyésző hányada kerül ki e kivételt képező csoportból. Bármennyire is sajnálom a magam részéről a human műveltség eme alappillérének elhanyagolását, mégis ki kell mondanom: egy komolyan vett egyéves latin tanfolyam elegendő lenne ahhoz, hogy a hallgatók az orvostudomány követelményeinek megfelelő szintet elérjenek. Én a gondot inkább a mai magyar orvosi szaknyelv szabályozatlanságában és az ebből eredő zűrös összevisszaságban látom. Úgy tűnik, ahány kiadó, ahány szerkesztőség, annyi szokás.

Néhány gondolat a cikkben felvetett kérdésekre.

A dolgozat szerzője kitér az *-alis*, a *-cus* latinós végződésekre írásmódjára. Tudomásom szerint a magyar az egyetlen, amely a latin nyelv sok évszázados használata után is (csak a XIX. század közepén törölték el hivatalos nyelvként) viseli annak mély és maradandó nyomait. Ezért is találjuk meg az említett végződéseket például a *szimpatikus*, a *funkcionális*, az *optimális*, a *ritmikus* stb. szavainkban. Ugyanezért nehéz egyesek számára megkülönböztetni, vajon a szó többi részét latinosan vagy magyarul írjuk-e? Rák Kálmán számára fel-foghatatlan maradt haláláig, hogy a *-cus* végződésű latin szavakat miért nem magyaros végződésekkel látjuk el: *hepatikus*, *trombotikus* (LAM 2005, 15: 248–251).

A *-cum* és a hasonló végződésű szavak közül ugyan átment egynehány a mindennapi használatba (*antibiotikum, publikum, absurdum*), mégis a legtöbb szakszó esetében meg kellene tartani a tudományra vonatkozó és csakis a szakemberek által használt kifejezéseket: *antimycoticum, sedativum, spasmolyticum*. Lampé professzor azonban ezek magyaros formája mellett áll ki. Minthogy a következetlenség zavarja meg leginkább az embereket, ezért kérdezem, vajon a szerző ezt is így írná: *hemostiptikum*. Attól tartok, a megkérdezettek 95 százaléka latinosan jegyezné le a szót. Ha pedig az egyéges írásmód jelenti a rendezettség állapotát, törekedjünk a latin formára.

A görög eredetű szavak írásmódjánál a *k* betű okozta nehézségekről szól a cikk. Nos, ha a például felhozott *fehértérviséget* latinosan íránk (*leucaemia, hypoglycaemia*), akkor éppen a latin ismeretek hiánya miatt a hallgatók nyilván nem *k*-val, hanem *c*-vel ejtenék ki a kórképet. Vagyis mindenképpen helyénvaló *k*-val írni ezeket a szavakat.

Érdekesnek tartom egyébként, hogy miközben arról vitatkozunk, latinosan vagy magyarosan írjunk-e bizonyos szakszavakat, senkinek nem jut eszébe az angolból átvett fogalmakat magyarosítani. Ha a mai idők szelleme – úgymond – a magyaros írásmódot részesíti előnyben, akkor legyünk következetesek. Írjuk tehát az angol szavakat is úgy, ahogyan mondjuk. Íme: *bájpasz, evidenzbész, pírrivjú* stb. Nos hogy tetszik? De még a meghonosodott „kompjüter”-t is *komputernek* írjuk. Vajon miért? Hol itt a következetesség?

Az angolban elterjedtek olyan kifejezések, amelyek eltérnek latin gyökereiktől: *fetus (fætus), esophagus (oesophagus), edema (oedema)*. A magyar nyelvben azonban történetileg inkább a latin írásmód megőrzése volt a szaknyelvek, főként az orvosi szaknyelv jellemzője.

Ami a latin szavak helytelen elválasztását illeti, mind igaz, amiről a szerző ír. De éppen azért, mert hiányos a latin nyelvi tudásunk, nem a szóösszetételnek megfelelően, hanem magyar fejjel gondolkodva választunk el. Én ezt nem találok tragikusnak. Sokkal inkább azt, hogy ha a sor végén a szövegszerkesztő program hibájából ilyen elválasztást látunk: *eredetűek, rag-ozzunk*, sőt egytagú szóként például *h-ogy, mé-g*. Nem a gép tehet róla. Ezt kapom ugyanis válaszként valahányszor szemrehányom ezt a hibát: a szerkesztőnek kell ezt ellenőrizni. Magam például a könyv végső nyomdai munkálat előtti példányában a lapoknak csak a jobb oldalát nézem, nem történt-e a leírtakhoz hasonló hiba.

A legutóbbi Orvosi helyesírási szótárban lefektetett elvek nagy része ma is érvényes, kisebb részét viszont át kellene dolgozni. Alapelveként továbbra is helyesnek tartom: a szakirodalomban az anatómiai neveket, a diagnózisokat, a műtétek neveit, azaz a terminus technicusokat latin formában kellene írni még akkor is, ha ezek némelyike már átment a köznyelvbe. Ilyenkor mindig a földrajzban jut eszembe: ha

szakszövegről van szó, a napot és a földet is (tulajdonnévként) nagybetűvel írjuk (*Nap, Föld*). Mi miért nem tehetünk hasonlóképpen? Ismét Rák Kálmánt idézem: „Valójában csak két-három kérdésben kellene elvi megegyezésre jutni” (i. h.). Teljes mértékben egyetértek vele, mert az Orvosi helyesírási szótár bevezetőjében az akadémiai állásfoglalás világosan nyilatkozik. Az megint más kérdés, hogy a sokszerzős könyv nem mindig tartja magát az általa felállított ismérvekhez.

A számítógépes szövegszerkesztőkbe be van építve helyesírási javítás. Miért ne lehetne hasonló programot szerkeszteni az orvosi nyelvre? Akkor a gép minden helytelen írásmódra felhívna a figyelmünket, megadná a helyes választ. Ennek persze az a feltétele, hogy ki kellene dolgozni az egyéges szaknyelvet, és azt kötelezővé lehetne tenni minden szakkiadónak. Így nem zavarnák meg a jó példákat kereső, de nem találó fiatal nemzedék fejét a ma tapasztalható égbekiáltó és hajmeresztő képtelenségek. Egy ilyen szótárat összeállítani nem lehetetlen, csak hosszú évek kitaró munkája szükséges hozzá. Sajnos úgy tűnik, eltanultuk a politikusoktól, hogy csak a rövid távú cselekvés és gondolkodás kifizetődő, pedig mindenki tudja, hogy szükség van rá, mégsem veselkedik neki egy szakemberekből álló csapat.

Mészáros Ágnes

A látszólagos összevisszaság abból származik, hogy a szóban forgó szakkifejezések a nyelvi változás különböző szakaszaiban vannak. Ebben az esetben az idegen szavak meghonosodása jelenti a folyamatos módosulást a magyar orvosi szakszókincsben. A kérdéses szakkifejezéseket nem egy rögzült állapotban, hanem a nyelvi változás folyamatában kell szemlélnünk. Ezeket az idegen eredetű szavakat három csoportba lehet sorolni aszerint, hogy a meghonosodás melyik szakaszában tartanak:

1. Idegen írásmódú szavak, amelyek beilleszkedése a magyar nyelvbe még nem kezdődött el. Magyaros átírára még próbálkozások sem történtek, és magyar megfelelő sem alakult ki.
2. Vegyes írásmód. Amikor az idegen szó egyik tagját (ha összetett szó) vagy egyik betűjét magyarosan írják, a kifejezés a meghonosodás folyamatának egy átmeneti, rövid életű kezdeti szakaszába jutott, ahonnan a következő lépés az egész kifejezés magyaros írásmódja, a jövevényszóvá válás. Amíg nem alakul ki az egész kifejezés magyaros írásmódja, a vegyes írásmód a meghonosodás szükségszerű lépcsőfoka.
3. Magyaros írásmód, meghonosodás. Ha már kialakult és elterjedt a kifejezés magyaros helyesírása, a vegyes írásmód szükségtelenné és helytelenné válik.

Észrevételemet szeretném egy nyelvtörténeti példával alátámasztani. A *minister, ministerium* latin eredetű szavak meghonosodásának folyamatát nyomon követhetjük törvényeink szövegében (www.1000ev.hu).

1. Az idegen szó bekerül a szókincsbe: *minister* (1692, TESz.), *ministerium* (1788, TESz.¹). A független magyar felelős *ministerium* alakításáról szóló 1848. évi III. törvénycikkben csak az idegen írásmódú szakkifejezés található meg.
2. Vegyes írásmód kialakulása, látszólagos zűrzavar és bizonytalanság a helyesírásban: *miniszterium*, *ministerium*, *szakminister* (1967–1914). Az 1867. évi VIII. törvénycikkben a *miniszterium* alakításának módosításáról olvashatunk, de a *ministerium* változat is a szöveg része. Ugyanebben az évben megjelennek a vegyes írásmódú *szakminister*, *pénzügyminister* szavak. Az 1913-as (közösügyi kiadásokról szóló XXXII. tv.) a *pénzügyminister* kifejezést használja. Míg a költségvetésről hozott döntéseket tartalmazó 1913. évi XXVI. tv. még az idegen írásmódú *pénzügyminister*, *ministerium* szavakat alkalmazza.
3. Meghonosodás: 1914-től egységessé vált a magyaros írásmód. Az 1914-es költségvetési törvényben látható, hogy a *minisztérium*, *pénzügyminisztérium*, *belügyminisztérium* szakkifejezéseket mai változataikban rögzítették.

A példával azt is szeretném érzékeltetni, hogy a vegyes és a magyaros írásmód kialakulása nemcsak mai jelenség, hanem az idegen szavak meghonosodásának természetes szakaszai.

A három szakasz között érzékelhető időbeli sorrendiség van. A szó meghonosodott változatának megjelenése után a vegyes írásmód korszerűtlenné, helytelenné válik. Amíg nincs teljes mértékben a magyar nyelvbe simuló változat, a vegyes írásmód éppen a fejlődést mozdíthatja elő. Ezt a szakaszt azonban az írásmódszabályok helyes alkalmazásával le lehet rövidíteni, és nem szükséges ezzel 50 évet várni, ahogyan a *minisztérium* szó esetében történt.

Az idegen szó eredeti és meghonosodott írásmódja is helyes lehet a szöveggörnyezettől függően. Nézzünk egy példát Lampé professzor úr szógyűjteményéből:

1. *haematologia* (idegen szó)
2. *haematológia* (helytelen vegyes írásmód)
3. *hematológia* (jövővénytűző)

Nyelvünket gazdagítja, ha egy idegen eredetű szóhoz több szinonima is társul: az idegen szó jövővénytűzővé vált alakja (*tuberkulózis*), magyar megfelelője (*tüdőgümőkór*), mozaikszo változata (*tbc*). A szinonimák lehetőséget adnak arra, hogy a szöveg stílusa alapján eldönthessük, hogy melyik változatot használjuk.

A közismertebb és a szakmai nyelvhasználatban gyakrabban előforduló idegen szakkifejezések hajlamosabbak a meghonosodásra. Meglepetést okozott számomra, hogy feltehetően nem szerkesztett szövegekben olyan kikezdetlennek tűnő idegen szavak is megjelennek kiejtés szerinti írásmóddal, mint a *hospice* – *hoszpisz* (www.doktorinfo.hu) vagy például

ul a *Streptococcus* – *sztreptococcus*, *sztreptokokkusz* (www.egeszsegvilag.hu/betegseg/sztreptokokkusz-fertozesek). A *sztrepto-* előtag használatát más összetételekben engedélyezi a helyesírási szabályzat: például *sztreptomycin*. Valószínűleg ez a helyzet hozza létre a vegyes írásmódú alakot, amely mindig tükrözi a bizonytalanságot, és egyben jelzi a meghonosodás kezdetét. A *hospice* szó beszélt nyelvben gyakorivá vált használata előmozdítja a kiejtés szerinti leírás megjelenését. Amíg a *hospice* szónak nem alakul ki magyar megfelelője, és jelentését csak egy mondattal tudjuk visszaadni, a *hoszpisz* nagy eséllyel teret fog hódítani. Nem biztos azonban, hogy mindegyik kezdeményezés megváltoztatja helyesírási szabályainkat.

Nyilvánvaló, hogy a magyaros írásmód kialakulásának jelensége mindig az akadémiai állásfoglalás előtt jár, tehát bizonyos szavak esetében a jóváhagyásra várni kell.

Németh Éva

HAGYOMÁNY ÉS VÁLTOZÁS

Lampé professzor gondolataihoz csatlakozva szerkesztőként csak megerősíteni tudom, hogy a hagyományos latinus írásmód – bár csatát nem – jócskán teret veszett. Egy kinyomtatott művet olvasva, a minden ízében „szabályos” latinus helyesírás régebbi keltezésre enged következtetni, amikor viszont újonnan benyújtott kéziratban találkozom a némelykor már archaikus hatású betűzéssel – „a helyes diagnosis alapja a részletes anamnesis és physicalis vizsgálat” –, átfut a fejem: vajon miért ennyire konzervatív a szerző.

Valóban észrevehető, hogy a latinus írásmód fokozatosan átalakul az egyszerűbb, a magyaros felé (míg eközben záporozunk ránk az új angol terminológia). A folyamat részben a tudás „demokratizálódását” tükrözi. A természettudományos – így a biomedicinális – ismeretek teljessége ma már szabadon elérhető, egyre több ilyen ismeretet tekintünk az általános műveltség részének, sőt az egészségtudatos magatartás előfeltételeként el is várjuk bizonyos alapfogalmak ismeretét. A más tudományágakban is használt vagy a köznyelvben már elterjedt szavakat olyan szövegekben is magyarosan írjuk, amelyekben orvosok szólnak orvosokhoz. Ezekre Lampé professzor bőven hoz példát, nem mindig könnyű azonban eldönteni, hogy mely orvosi kifejezéseket tekinthetünk már a köznyelv részének (*trombózis* vs. *thromboembolia*) vagy más tudományból levezethetőnek (*szeizmográfia* vs. *carotisangiographia*), és ebből sok bizonytalanság fakad.

A Lampé professzor által említett példák java része a szerkesztők és a korrektorok számára nem vet fel komoly problémát, hiszen az akadémiai orvosi szótárra támaszkodhatunk, amely például egyértelművé teszi az „öszvér” írásmód helytelenségét, így egy szerkesztett szövegben – elvileg – nem ma-

¹ TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. Szerk.: Benkő Loránd. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.

radhatnak olyan vegyesen írott szavak, mint „funkcionalis” vagy „prænatális”. Tény azonban, hogy a nem szerkesztett, de nyilvánosság elé kerülő szövegekben – kongresszusokon tetített diák – hemzsegnek az efféle következetlenségek, mint azt Lampé professzor joggal felrója.

Arra nézve is eligazít a szótár, hogy a szervezetben előforduló anyagok (enzimek, hormonok, faktorok, transzmitterek stb.) nevét magyarosan kell írni, míg az anatómiai neveket, a kórállapotokat (diagnózisokat) latinosan; a tudományágak (-lógiai) és a vizsgálatok (-szkópiák, -gráfiák) nevét magyarosan, de a műtéti beavatkozásokat (-ectomiák, -plasticák, -stomiák stb.) latinosan.

Nincs kétség afelől sem, hogy – amiként professzor úr megállapítja – akár egy mondaton belül kétféleképpen is szerepelhet a *véna* és a *vena* stb. Bajban vagyunk viszont akkor, amikor a szótár következetlenségével találkozunk: míg le szabad írni például a *kolangiográfiát* és az *oftalmoszkópiát*, nem magyarosíthatjuk a *carotisangiographiát* és az *oesophagoscopiát*. És mi a helyzet akkor, ha a szótár mindkétféleképpen engedi, de nekem nem esik jól leírni, hogy *ödéma*, *karcinóma*, *leukémia*? Ha most megkérdezik, nem vagyok-e túl konzervatív, ígérem, mélyen elgondolkodom.

Varga Csaba

Szinte teljesen azonosulni tudok a szerzővel. Én biológus alapvégzettségű vagyok, így eléggé belénk verték a biológia, a kémia, a fizika fogalomtárát, amelyet az orvosok hajlamosak figyelmen kívül hagyni. Nekem egy enzim sohasem végződött *-ase*-ra, hanem mindig *-áz*-ra, vagy sohasem jutott eszembe *chromosomát*, *chromatographiát* stb. írni. A biológusnak sohasem volt kérdés a *mutáció*, *evolúció* stb. írásmódja sem. Már csak ezért is igen tetszik a cikk felvetése.

Az egyetlen dolog, amelyben nem értünk egyet a *gliko*-, *glüko*- kérdése. Mindegyik mást jelent. Ezt egy korábbi olvasói levelemben, éppen Berényi Mihály felvetésére válaszul ki is fejtettem (*Magyar Orvosi Nyelv* 5/1: 7). (Megjegyzem, ő ezt viszontválaszában nem fogadta el, holott nem a saját véleményem, hanem a hivatalos magyar kémiai nomenklatúra előírásait tolmácsoltam.)

Vincze Judit

Professzor úr ezen gondolataival nyitott kapukat dönget. Csak ismétlésekre hagyatkozhatok. Nekem a 10-es elv mindig bevált.

1. Valóban van átvett orvosi szakszó (jövényszó) a magyar helyesírásban – ezeket kell használni.
2. A vegyes írásmód egy szón belül helytelen.
3. Az anatómiai nevek, a diagnózisok, az orvosi beavatkozások latinosan írandók.

4. Vannak betegségnevek, anatómiai nevek, orvosi beavatkozások, amelyeknek van magyar megfelelője, fordítása, ne féljünk azokat használni, nem lesz tudománytalan a munkánk, inkább színesebb.
5. Élő nyelvből átvett szakszavak: mindaddig, míg az Akadémia nem foglal állást a magyar megfelelő vagy jövényszó alkalmazására, azt az eredeti nyelv szerinti helyesírással írjuk.
6. Mozaikszavak, rövidítések, szóösszevonások, kiegészítő betűk és számok, tartozékbetűk és számok írása: nagyszerű és világos a Bősze Péter professzor úr által összegzett útmutató alapján (Bősze Péter–Palkovits Miklós: *Tudományos közlemények írása, szerkesztése és értékelése*. NOK Kiadó, 2006, 127–165).
7. Összetett szavaknál alkalmazzuk a szóösszetétel- és szótag számlálást és a mozgószabályt.
8. Fontos a jelzős kapcsolatok értelemeszerű felismerése és helyes használata.
9. A toldalékolás szabályai világosak a helyesírási szabályzatban.
10. És ha a fentiek betartjuk, még azt a szabályt sem kell érvényesíteni, hogy „de legalább egy művön/cikken belül” egyforma helyesírást alkalmazzunk, mert minden munkánk egységes lesz.

Az Orvosi helyesírási szótár – zöld könyv – választási lehetőséget ad, melyik orvosi kifejezést fogadja el jövényszónak, s melyik használatában enged így vagy úgy, s melyiknél zárkózik el teljesen a jövényszóvá való átalakításban. Aki sokat használja, lát benne érdekes és nehezen magyarázható ellentmondásokat. (Talán a szerkesztők is azzal az engedékenységgel dolgoztak, hogy ezt a szót fura leírni vagy nem fura leírni fonetikusán. Nem helyes rendszerező elv. Még az sem, hogy gyakrabban használatos vagy kevésbé ismert.) Felejtsük már el azt a kifejezést, hogy latinosan és magyarosan írunk. Nincs szerintem latin és magyaros ortográfia, hanem helyes orvosi szakszöveg és helyesen használt jövényszavak.

Irányelvek tehát – szerintem – vannak, és az odafigyelő és az irányelveket jól értelmező helyesen tudja ezeket használni. A magyaros írásmód irányát az Akadémia megfelelő irányonallal segíti: Lampé professzor úr által idézett nagyon furán kinéző szavak – „a már inkább magyarosan használjuk szavai” – a legújabb Magyar helyesírási szótárban többnyire megtalálhatók. Hogy még mindig van olyan, aki másképp írja? (Sajnos van.) Csak úgy lehet betartatni a szabályokat, ha már kis- és nagysiskolás korban megtanuljuk, megtanítjuk gyakrabban használni a helyesírási szótárakat, sőt nem szégyelljük kezünkbe venni, ugyanakkor értelmezés szerint tanuljuk a nyelvtant. Az előbbi segít magának a kiejtett szónak a leírásában, az utóbbi a szóösszetételek, a mondat leírásában. És hogy lehet betartatni? Nem szégyen, nem kellemetlen, ha feljebb-alább tartozó munkatársainkat figyelmeztetjük a helytelen írásra a jobbítás szándékával – és persze nem vesszük sértésnek, tudálékosságnak. S ami a legfontosabb, ne alkossunk mi magunk kivételeket (kedvenc szavakat: amit ha törlik, ha szakad, azt aztán csak így lehet írni). A sok-sok kivétel adja a „káoszt” orvosi könyveinkben-folyóiratainkban.